

Segons Bartra, el present sense passat no se sustenta i el passat sense present es fossilitza. Vivint només en el present o en el passat no podrà existir el futur

Libres

L' *evangeli del vent*, d'Agustí Bartra, va ser publicat el 5 de setembre del 1956 i formava part de la col·lecció Biblioteca Catalana, editada per Bartomeu Costa-Amic a Ciutat de Mèxic. L'edició era curta i la coberta ostentava el títol en tinta blava, símbol de l'enyorat Mediterrani, i reproduïa un dibuix a tinta de Pablo Picasso, la figura més emblemàtica i visible de la comunitat internacional d'exiliats, un preciós nu dorment de Marie-Thérèse Walter, l'amant de l'artista entre el 1927 i el 1935. *L'evangeli del vent* era el segon poemari madur que Bartra donava a conèixer després de l'abrupta refundació i reorientació de la seva obra poètica que va significar l'aparició de *L'arbre de foc*, també a Ciutat de Mèxic, l'any 1946.

L'evangeli del vent ocupa un lloc destacat i singular al corpus bartrianà perquè representa la consolidació definitiva de la seva prodigiosa veu poètica i la prefiguració dels paràmetres humans, intel·lectuals, estètics i artístics que orientaran la seva obra futura. A tall d'exemple, podem assenyalar que és a *L'evangeli del vent* on neixen diverses tendències molt característiques de la producció de Bartra, com ara el llenguatge ric, la *deep imagery*, la vinculació amb la filosofia o l'experimentalisme consumat a nivell temàtic i formal.

Per diversos motius mai no s'havia advertit fins ara la importància decisiva del llibre. Podem ser més categòrics encara i afirmar que estem davant del llibre més ignorat o més maltractat de tota la vasta obra poètica de Bartra. [...]

Bartra no s'enganyava gens sobre l'alta significació de la seva obra en general i *L'evangeli del vent*, en particular. M'hauran de perdonar que evoqui un record personal per entendre una mica millor l'actitud de Bartra davant la seva obra. A la segona meitat de la dècada dels setanta, vam mantenir una breu conversa a peu dret a la llibreria Cinc d'Oros de Barcelona, després d'un acte de presentació d'una nova obra seva al qual havia assistit ben poca gent. Estàvem pràcticament en família. Des de l'inici de la nostra relació personal l'any 1973, jo admirava molt la tenacitat amb la qual el poeta afrontava un cert buit que la crítica, el públic lector i el món editorial feien davant la seva obra. En aquells moments, precisament, jo estava llegint i estudiant a fons *L'evangeli del vent* i vaig fer el comentari que, tranquil·lament, el títol del recull es podria fer extensiu a tota la seva obra perquè *L'evangeli* era la bona nova de la seva paraula poètica i *del vent* era la insubornable llibertat des de la qual sempre havia escrit els seus poemes i expressava la seva confiança infrangible de la futura transmissió, circulació i captació sense impediments del sentit dels seus poemes. Lleument commogut, em va con-

Bartra retornat

D. Sam Abrams
signa el prefaci
de la nova
edició de
'L'evangeli del
vent', d'Agustí
Bartra. Us
n'ofereix uns
fragments
destacats

L'EVANGELI DEL VENT
Agustí Bartra

Prefaci:
D. Sam Abrams
Editorial: Adesiara
Barcelona, 2018
Pàgines: 312
Preu: 20 euros

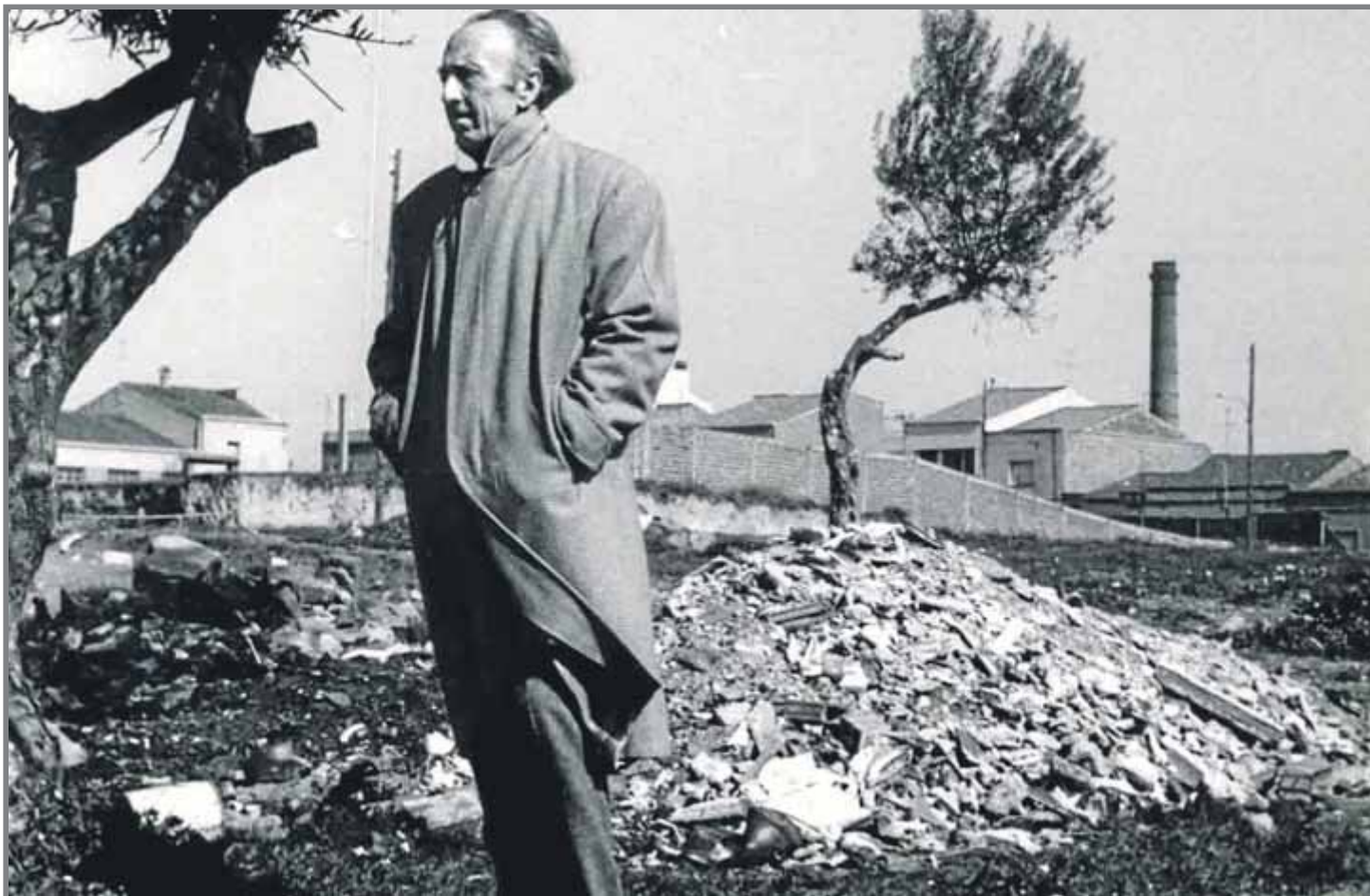
testar que tenia molta raó i que era un dels comentaris més bells que havia rebut mai sobre la seva obra lírica.

[...] Una de les lliçons eternament pendents de la literatura catalana és aprendre i comprendre que Agustí Bartra és una de les veus més extraordinàries de la lírica catalana moderna que, a ple dret, mereix un alt lloc a la tradició moderna, al costat de referents innegables de la vàlua contrastada de Josep Carner, Carles Riba, J.V. Foix, Salvador Espriu, Joan Vinyoli, Vicent Andrés Estellés i Blai Bonet.

No va existir ni un pas en fals a l'obra poètica de Bartra a partir de la seva refundació amb *L'arbre de foc*. De *L'arbre de foc* (1946) inicial a *El gall canta per tots dos* (1982) pòstum, no n'hi ha cap baula fluixa a la cadena de l'obra de Bartra. És més, hi trobem una sèrie d'autèntiques obres mestres inqüestionables com ara *Quetzalcóatl* (1960), *Ecce Homo* (1968), *Soleia* (1977) i *El gos geomètric* (1979), per citar-ne només quatre. I *L'evangeli del vent* no constitueix en absolut cap excepció [...].

L'evangeli del vent està trufat amb grans poemes com ara *Als llavis del silenci*, *L'elf del pont de Brooklyn* (el millor poema novaiorquès de tota la lírica catalana), *Himne d'Ulisses a la terra*, *Oda atlàntica*, *El carro de lelegia*, *Contrapunt*, *Coral a Lluís Companys per a moltes veus*, *L'arbre i la driade*, *L'evangeli del vent* i *Paradís*. És un llibre ben sòlid i unitari, ben estructurat i ambiciós. [...] S'estructura al voltant d'un tema profund que vertebrava tot el conjunt: com gestionar adequadament el passat i la memòria davant de les exigències i seduccions urgents del present, encaminades a bastir un futur estable i perfectible.

Bartra era un autor plenament inserit en el seu temps, un autor dotat de decidida voluntat de modernitat. I sabia, per la lliçó de les avantguardes històriques, que la pròpia modernitat es dreçava sobre una fractura entre el passat i el present, tal com advertia el gran eslògan poundià de l'època de l'Alta Modernitat: "Make it new". El present s'havia d'alliberar del passat asfixiant per tal de desplegar-se amb plenitud. S'havia de fer *tabula rasa* del dogall del passat per permetre l'eclosió del present amb tota les seves potencialitats. Tatyana, la protagonista d'un conte de Susan Sontag, *The letter scene* (1986), ho diu d'una manera insuperable: "El poder indòmit de l'oblit és necessari per tancar les portes i finestres de la consciència per fer lloc per alguna cosa nova." Per caràcter i per voluntat, Bartra desitjava fervorosament les coses noves de la Tatyana de Sontag, però no estava gens disposat a pagar el preu elevat de l'oblit. El nostre poeta no es podia prestar a limitar-se als atractius i al·licients del present, per molt imperiosos i trepidants que fossin.

Agustí Bartra
(1908-1982) / ARXIU

En aquest sentit, cal recordar que una beca, després renovada, de la prestigiosa John Simon Guggenheim Memorial Foundation de Nova York, el 1949 i el 1950, va permetre que el nostre poeta fes una immersió total en l'estètica poètica de l'Alta Modernitat que representaria el desllorigador de la reorientació definitiva de la seva obra a partir de *L'evangeli del vent*. La seva obra mestra indiscutible en el terreny de la traducció de poesia, *Una antologia de la lírica nord-americana* (1951), seria justament un profund i emocionat acte d'homenatge que Bartra va voler retre a l'Alta Modernitat. Per a Bartra, els atractius del present d'aquella època eren tan poderosos, positius i encoratjadors que hauria resultat del tot comprensible que el poeta hagués optat per desfer-se'n del passat i s'abracsés sense contemplacions al seu present radiant i prometedor.

Però l'autor de *L'evangeli del vent* sabia perfectament que no se'n podia desempal·lar, del passat, sobretot el seu passat de lesqueixament vital brutal que va significar la Guerra Civil i l'exili. Hauria estat un acte gravíssim degolatria i deslleialtat. El seu passat s'havia tancat completament en fals. Bartra no podia ni volia girar full perquè, entre altres coses, no s'havien donat les dues condicions prèvies que, segons David Rieff, a *In praise of forgetting: Historical memory and its ironies* (2016), són indispensables perquè es justifiqui mínimament mirar de tancar una ferida històrica: la justícia i el perdó. [...]

Que la vida continua és una certesa innegable, però per a Bartra amb el passat

plenament integrat perquè si no és així el present és dèbil i no correspon gens a la realitat i la veritat. I el futur que s'hi construí a partir d'aquell present deficient seria encara més feble i irreal.

Aquest és el dilema temporal en el qual es fonamenta *L'evangeli del vent*. Segons el poeta, no ens podem tancar en el present i deixar anar el passat i no ens podem recloure exclusivament en el passat i ignorar

“

A partir de 'L'evangeli del vent' Bartra es va convertir en el que Foix anomenava "investigador en poesia"

el present. El present sense passat no es sustenta i el passat sense present es fossilitza. Vivint només en el present o en el passat no podrà existir el futur perquè el temps s'haurà detingut com al llibre de Josuè, 10,13: "I el sol s'aturà, i la lluna es detingué". Sense una solució de continuïtat entre el passat i el present no hi haurà futur possible.

I la desitjada fluïdesa entre el passat, el present i el futur condiona completa-

ment l'estructura i la unitat de les cinc parts que integren *L'evangeli del vent*. La primera part, *Els cels alciónics*, reconstrueix el present trepidant del poeta, motivat per la profunda experiència d'alteritat que va significar la seva estada als Estats Units. La segona part, *Poemes d'Odisseu*, és una represa de temes homèrics de *L'Odissea*, és a dir, una exploració de temes mítics que encarnen un passat sempitern, universal i essencial. La tercera part, *Les gàrgoles coronades d'estrelles*, torna al present, però es tracta d'un present altament problematitzat per la irrupció i la incidència del passat. La quarta part, *Les cariàtides aterrades*, que gira a l'entorn d'una sèrie d'èlegies generades per pèrdues personals i col·lectives, arrenca d'un autèntic pols entre el passat que irromp dolorosament i s'imposa al present i un present que forçosa i dramàticament ha d'acollir el passat. I la cinquena part, *Poemes d'Anna*, un bell cicle de poemes amorosos dedicats a Anna Murià, resol el conflicte obert entre el passat i el present, fusionant-los de manera inextricable per encarar-se al futur. [...]

[...] En definitiva, Bartra era, com els seus referents més reverenciats (Hölderlin, Maragall, Rilke i Eliot), un poeta modern de signe no rupturista. A partir de *L'evangeli del vent* el nostre autor es va convertir en aquella figura que Foix anomenava "investigador en poesia" i mai va parar d'explorar els límits de la literatura tradicional universal a la recerca de noves solucions formals i expressives per canalitzar el seu discurs poètic, un discurs de voluntat radicalment moderna i contemporània. [...] *